
KÖNYVISMERTETÉS

Hautzinger Zoltán:
A katonai büntetőjog rendszertana
AndAnn Oktatási és Szolgáltató Kft.,
Pécs, 2010

A mű alapjául a szerző 2010-ben summa cum laude minősítéssel megvédett *A katonai büntetőjog rendszere, a katonai büntetőeljárás fejlesztési irányai* című doktori (PhD-) értekezése szolgált. Ez a könyv a PhD-dolgozat első részét adja közre, míg a katonai büntetőeljárást taglaló második rész monografikus feldolgozása várhatóan 2011-ben jelenik meg.

A több mint kétszáz oldal terjedelmű, tankönyvnek is beillő mű olvasmányos, jó stílusban íródott, a monográfia ekként nemcsak a jogászoknak, de a joghallgatóknak és a téma iránt érdeklődőknek egyaránt kiváló olvasmány, aktualitásához a médiában vezető hírként megjelenő, katonák által elkövetett bűncselekmények okán sem férhet kétség.

A könyv tíz fejezetre oszlik, e felosztást és az egyes témakörökben való egyszerűbb eligazodást segítő, decimális rendszerben alpontokra is tagozódik. A mű elméleti alapoktól kiindulva a tudomány világán át a nemzetközi kitekintésen keresztül vezeti be az olvasót a témába. Előbb anyagi jogi, majd eljárásjogi, végül pedig végrehajtási jogi aspektusból járja körül a témát. Az egyes fejezeteken belül összegzést, a kötet végén pedig átfogó összefoglalást találunk.

Mintegy vezérfonalul, kutatási hipotézis jelenik meg a bevezető részben. „*A katonai büntetőjoggal kapcsolatban tudományos problémaként vethető fel, hogy az megfogalmazható-e önálló tudományterületként, de legalább az általános büntetőjogon belül jól elkülöníthető szakágazatként.*” Erre a problémára keresi a választ a könyv, és e kérdésre épül az egész mű.

A katonai büntetőjog elméleti alapjaival kezdődik a téma bő körüljárása. E körben Hautzinger Zoltán eddig meg nem jelent elméleti tézisként megadja a katonai büntetőjog fogalmát. Ezen túlmenően a katonai büntetőjog forrásait is elemzi mind nemzetközi, mind pedig magyar szinten, ezen belül megkülönbözteti a katonai büntetőjog jogforrási hierarchiába illő és azon kívüli normáit is.

Külön és egyesével vizsgálja a katonai büntetőjog alapelveit (a katonai rend védelme, a specialitás elve, a civil kontroll követelménye, a felelősség-

re vonás gyorsításának elve és a parancsnoki felelősség elve), ezeket ugyan- is „átfogó módon sem a magyar, sem a nemzetközi irodalomban nem foglalták össze”.

„A katonai büntetőjog elméletére, szabályozásának kialakítására is szá- mos társadalomtudomány van kihatással.” A monográfia részletesen taglalja elsősorban a katonai büntetőjog és a hadtudomány kapcsolatát, hiszen a két tudományág elméleti és gyakorlati szinten is szoros kapcsolatban áll egymás- sal. Ezen túl kifejti, hogy a katonai büntetőjog kapcsolatban áll a rendészet- tudománnyal is, minthogy a katonai büntetőjog nemcsak az általános érte- lemben vett katonákra terjed ki, hanem más rendészeti (rendvédelmi) szervek tagjaira is. Ugyancsak fontos összevetést végez a szerző a katonai kriminoló- gia és kriminalisztika területén, kifejtve, hogy a katonai bűnözés és a katonai bűncselekmények felderítése milyen összefüggésben áll a katonai büntető- joggal.

A katonai büntetőjog tudománya területén a római jogtól kezdődően egé- szen napjainkig igen széles körben feltárja a katonai büntetőjogban alkotó munkássággal megjelenő szerzőket és munkájukat. Teszi ezt úgy, hogy kü- lönválasztja a szakirodalom nemzetközi és magyar „kútfőit”.

E diszciplína elméleti kérdéseivel mind külföldön, mind hazánkban, szé- les körben foglalkoztak. E munkák főként arra voltak hivatottak, hogy fej- lesszék a katonai jogi eszközöket, illetve elhatárolták a katonai büntetőjogot az általános büntetőjogtól. Amíg azonban korábban a katonai büntetőjoggal az általános jogelmélet kiválóságai (például *Finkey Ferenc*) is foglalkoztak, addig napjainkban jószerivel csak katonai jogászok törődnek ezzel a témával.

Nemzetközi téren érdemes megemlíteni *John Gilissen*, *Francisco Jiménez y Jiménez*, *Arnie Willy Dahl* vagy *Anthony Peter Vernon Rogers* és *David A. Schlueter* nevét, akik nevét a műben külön is említi a szerző. A katonai bü- ntetőjog-tudomány hazai történetében is számos neves szerzőt lehet kiemelni, így – a teljesség igénye nélkül – *Cziáky Ferenc*, *Győrffy László*, *Schultheisz Emil*, *Korda György*, *Habony János*, valamint kortárs szerzőként *Kardos Sándor*, *Kovács Tamás* és a pécsi vonatkozással is büszkélkedő *Bögöly Gyula* neve említhető meg.

A monográfia igen nagy terjedelemben és rendkívüli alaposággal vizs- gálja a katonai büntetőjog egyes nemzetközi vonulatait. A különböző megol- dásokat tételesen bemutatni e körben nem lehetett, így azokat modellszerűen vizsgálja a mű, s egyedülálló módon a fejezet végén a szerző – pécsi hagyo- mányokhoz híven – szemléltető táblázatban is összefoglalja az általa meg- vizsgált négyféle modellt, és azokhoz minta- vagy példaországot is társít.

A szerzőt citálva „*a katonai büntető anyagi jog tehát az általános büntető anyagi jog sajátos része, amely az általánostól eltérő rendelkezéseinél fogva egyedül a katonai életviszonyokon belül elkövetett jogsértő cselekményekre vonatkozik*”.

A büntető anyagi jogi oldalról tett vizsgálódásoknál teljes körű elemzést találunk. A monográfia a vizsgálatok középpontjába természetesen a katonát mint speciális alanyt teszi. „Rajta keresztül” vizsgálja meg a katonákra vonatkozó külön rendelkezéseket, mint a büntethetőségi akadályokat, a csak katonákkal szemben kiszabható – és az általánostól eltérő – katonai büntetéseket és más szankciókat, amelyeket önállóan és egyesével is tárgyal. A műben egyedülálló módon e fejezetben az elméleti fejtegetések mellett dialógus formájú példa is helyet kapott.

„*A katonai büntető per menetére, szerkezetére nézve fővonalakban a polgári büntető perhez hasonlatos...*” – írta már 1916-ban Finkey Ferenc. Ezzel az idézettel indulnak a büntetőeljárás vizsgálatok. Bár a hatályos Be. a katonai büntetőeljárást különjárásként szabályozza, ám a szerző álláspontja szerint e meghatározás alaptalan félreértésekre adhat okot. Éppen ezért a katonai büntetőeljárást *szakjárásként* kezeli, és ennek kapcsán a monográfiában kitér a katonai büntetőeljárás hatályára, hatóságai (úgy mint a katonai ügyész, a parancsnok és a katonai tanács) és részt vevő személyei (terhelt, védő és egyéb személyekként a sértett, tanú, szakértő) szerepére is.

Ezen felül pedig bemutatja a katonai büntetőeljárás sajátos szabályait, illetve külön kitér a katonai vétség fegyelmi eljárásban történő elbírálására is, amelyet a katonai büntetőeljáráson belül egyfajta „*különös eljárásként*” kezel.

Érdemes visszautalni arra, hogy e fejezetben a katonai büntetőeljárás alapvonásainak kifejtésére kerül sor, a részletes vizsgálatok más monográfiában kapnak helyet.

A büntetés végrehajtásának célja kettős. Egyfelől jelenti a szankció érvényesítését, másfelől pedig a nevelő, visszanevelő hatás kifejtését, ez a katonai büntetés-végrehajtás esetén sincs másként. Korábban létezett önálló kódex a katonai büntetés-végrehajtásra vonatkozóan, mára azonban az általános regulációkat tartalmazó jogszabályban jelennek meg, 2007 óta annak különös szabályai között szerepelnek. A téma körüljárásakor kitér erre is a könyv, illetve górcső alá veszi a szabadságvesztés-büntetés végrehajtását (mind a szolgálati viszonyból elbocsátott, mind pedig a szolgálatban megtartható elítélt vonatkozásában), illetve a büntetés-végrehajtási intézkedéseket is. Emellett pedig *A katonai büntetés-végrehajtás egyéb területei* alcím alatt a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedéseket is elemzi. A büntetés

végrehajtásával kapcsolatban megemlíti, hogy hazánkban nincs önálló, katonák számára létrehozott büntetés-végrehajtási intézet, a katona elítélteket más speciális intézményben helyezik el. Megjegyzi azonban, hogy „*ez a gyakorlat egy fejlett katonai büntetőszabályokat betartani kívánó országban nem a legjobb megoldás még akkor sem, ha az igény egyébként nem jelentős*”.

Az utolsó fejezetben összefoglalást találunk a katonai büntetőjog egyes részeiről, amelyek az egyes fejezetekben külön is szerepelnek, a végső egybevetés és a jövőbe mutató javaslatok azonban e helyütt találhatók. Önálló elméleti tézisként a katonai büntetőjog fogalmával kezdi meg az összegzést, majd a monográfia fejezeteihez igazodva kitér a katonai büntetőjog tudományára, nemzetközi vonulataira, illetve az anyagi jogi, eljárási jogi és végrehajtási jogi rendelkezésekre is.

A Befejezés helyett, avagy a katonai büntetőjog átfogó és integrált szabályozásának víziója alcím kifejezésre juttatja, hogy a vonatkozó hatályos szabályok nem homogének, azok különböző jogforrási szintű normákból ismerhetők meg. Ezzel kapcsolatban a legfontosabb de lege ferenda javaslat, hogy „*látva ezt a fenti jogszabályi sokoldalúságot, illetve ismerve a katonai büntetőjog személyi hatályára vonatkozó nézeteket és vitákat, álláspontunk szerint kézenfekvő megoldás lehet, ha a katonákra egységes etikai-, fegyelmi (szabálysértési) és büntető anyagi jogi, eljárásjogi és végrehajtási jogi normákat egységes törvénykönyvben, a Katonai Büntető Kódexben fogalmaznák meg*”. A lehetséges kódex szerkezetére, alapjaira és összetételére vonatkozóan is ajánlásokkal él, mindazonáltal megjegyzi, hogy az egységes kódex létrehozása aggályokat is kelthet.

Végkövetkeztetésként a monográfia visszaüt a mű elején tett kutatási hipotézisére is, ennek kapcsán leszögezi, hogy „*a katonai büntetőjog nem önálló, az általános büntetőjogtól eltérő jogág, és nem önálló, az általános-tól eltérő tudományterület*”.

A monográfia már önmagában is figyelemfelkeltő, értékét még tovább emeli Kovács Tamás korábbi legfőbb ügyész előszava, és Finszter Géza, valamint Kardos Sándor is külön ajánlásban ismeri el a szerző munkásságát, a téma jelentőségét és aktualitását.

Összegzésképpen elmondható, hogy e monográfia a katonai büntetőjog átfogó bemutatását végzi el, külön elemzi az anyagi jogi, az eljárásjogi és a végrehajtási jogi területeket. Jelentős – másutt meg nem jelenő – elméleti téziseket fogalmaz meg, úgymint a katonai büntetőjog fogalma, alapelvei, a tudományával kapcsolatos gondolatok. Emellett a monográfia értékét külön is

KÖNYVISMERTETÉS

emeli, hogy a szerző a témában írott magyar nyelvű szakirodalom szinte teljes egészét feldolgozta és művének részévé tette.

A tárgyban korábban már készültek átfogó jellegű művek, de meg kell említeni, hogy a rendszerváltozás óta eltelt több mint húsz évben ilyen irányú munka a magyar jogirodalomban nem született. Éppen ezért időszerű volt e jogterület tudományos igényű feldolgozása, ezt Hautzinger Zoltán nagy odaadással végezte el, így a monográfia létrejötte kétségtelenül üdvözlendő.

Készítette: dr. Antal Dániel ügyvédjelölt

Principális: dr. Oszvald Péter egyéni ügyvéd